

1. שם משמואל ויקרא פרשת שמיני שנה תרעד

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' וברש"י (לקמן פסוק כ"ג) אהרן אחי כדאי וחשוב ממני שע"י קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו. ויש להבין איך אפשר שיהי' באמת אהרן כדאי וחשוב ממשרע"ה, והרי הכתוב מעיד (דברים ל"ד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה והכתיב נמי (במדבר י"ב) והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר ע"פ האדמה, וגם אהרן הי' ע"פ האדמה וא"כ הרי הי' משה ענו יותר ממנו. ואף בהא שפירש"י (שמות ו' כ"ו) יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן לומר לך ששקולין כאחד, היינו בענין השליחות כמ"ש המפרשים ועיין כלי יקר, אבל במהותו הרי משה הי' רבו של אהרן, ובמדרש (שמו"ר פ' ג' י"ז) ואתה תהי' לו לאלהים אעפ"י שהוא אחיך הגדול ממך יהי' מוראך עליו מכאן אמרו מורא רבך כמורא שמים אמר לו כשם שמוראי עליך כך מוראך עליו. [וכשאני לעצמי הייתי אומר דהא דשקולים הם היו קודם יציאת מצרים ומ"ת, אבל אח"כ נתעלה משרע"ה וכפירוש הזוה"ק (פ' יתרו) בפסוק ומשה עלה אל האלקים עיין שם, ועוד אמרו ז"ל (ילק"ש ח"א ר' תתקנ"א) משרע"ה מחציו ולמעלה אלקים מחציו ולמטה איש, ולפי"ז הי' אפשר לומר דהא דשמו"ר פ"ג על אח"כ קאי]. ומ"מ יהי' איך שיהי' א"א לומר שאהרן כדאי וחשוב ממשה בעת הקמת המשכן:

ונראה דהנה אמרו ז"ל (חולין פ"ט א) גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר [היינו שעדיין יש לו מציאות גרועה בצד מה] ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה [היינו שאין לו מציאות של כלום], והנה השוה לו בזה גם אהרן ששניהם לא היתה להם בעיני עצמם מציאות של כלום. וא"כ יש להבין מה שאמר הכתוב והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר ע"פ האדמה שאמרנו לעיל שמוכרח שהי' ענו יותר מאהרן, ואיך אפשר להיות ענו יותר מאין, כי ונחנו מה פירושו שאין להם מציאות כלל והם בעיני עצמם כאפס ואין, ומה אפשר להיות יותר נעדר ויותר שולל מאפס ואין, כידוע בהגיון שבדבר של מציאות יש לומר יותר ופחות אבל בשלילה אין שייך יתר ופחות. כי אם תאמר שהשני פחות מראשון א"כ הי' לראשון בהכרח צד מציאות ולא שלילה:

ונראה לפרש עפ"י מ"מ שהגיד כ"ק אבי אדומו"ר זצלה"ה שיש שני מיני הכנעות, יש הכנעה מחמת שיודע ומרגיש שפלות עצמו, ויש הכנעה שאף שיודע מעלתו מ"מ לעומת שיודע ומשיג גדלות האלקות הוא בעיניו כאפס ואין, ואפי' היתה מעלתו אלפים פעמים ככה אין למציאותו נגד מציאות ה' ראוי' להקרא מציאות כלל, וממין זה האחרון הי' ר' יוסף שאמר (סוף מס' סוטה) לא תתני עונה דאיכא אנא, דאף שיודע מעלותיו ושהוא ענו מ"מ לא הי' תופס מקום בעיניו להקרא שיש לו מציאות בצד מה, עכת"ד. ויש לומר ששני מיני הכנעות האלו היו במשה ואהרן, משה איננו שייך לומר שלא ידע מעלתו שהרי ידע שפיר שמעולם לא זכה שום אדם למה שזכה, והוא בעצמו כתב בתורה את מעלותיו והאיש משה ענו מאד, ולא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אבל מ"מ באשר השיג מגדלות אלקות יותר מזולתו, הי' יודע שאין מציאותו ראוי' להקרא מציאות יותר ממה שיודע זולתו והי' בעיניו כאפס ואין עד התכלית ולא מצא לעצמו שתהי' לו אפי' מציאות גרועה נגד מציאות הש"י, וע"כ איתא באבות דר"נ (פ"ט) והאיש משה ענו מאד יכול שהי' ענו כמלאכי השרת ת"ל מכל האדם מאדם אמרו ולא ממלאכי השרת, אף שמלאכי השרת הם קדושים וטהורים ואין בהם פחיתות ושפלות ולא שייך לומר בהם שהם ענוים מחמת שפלות עצמם, וע"כ שהם ענוים מפאת השגת גדולות באלקות, וש"מ שמסוג זה הי' משרע"ה אלא שמלאכי השרת משיגים יותר, ותדע שהרי הם מסרו למשרע"ה במרום מסודות אשר הוא לא ידעום כבמדרש זוה"ק, ע"כ הם ענוים עוד יותר, ובסוג זה בודאי לא הגיע אליו אהרן שהרי משה השיג יותר:

אך אהרן מדה אחרת היתה בו שהי' רואה בשפלות עצמו והי' בעיניו שפל עד התכלית, מה גם אחר מעשה

העגל שהי' החטא ההוא קבוע במחשבתו כענין שנאמר (תהלים נ"א) וחטאתי נגדי תמיד והי' נדמה לו המזבח בצורת העגל מה"ט כמ"ש הרמב"ן, וענין זה לא הי' במשרע"ה. הצד השווה שבהם שהיו שניהם בעיני עצמם כאפס ואין כמו שאמרו ונחנו מה, זה מפני תוספת השגתו באלקות וזה מפני הרגשת שפלותו, וכל אחד בעיניו גדול מחברו. וע"כ בהא דוהאיש משה ענו מאד, ששם מיירי מהענוה מחמת השגת גדלות אלקות שנאמר מכל האדם שממעט מלאכי השרת כנ"ל שהם יותר ענוים שבהם אינה שייכת שפלות עצמם ע"כ כתיב מכל אדם אשר ע"פ האדמה ואהרן בכלל שבענין זה לא הושוה לו אהרן

2. מעין בית השואבה

אל הקב"ה, שהרי מקרא מפורש שסיבת מיתתם היתה "בקרבתם לפני ה' וימותו" (אחרי טז,א).

וזהו מה שאמרו חז"ל (ויק"ר פרשה יב,ב והובא ברש"י יג,ג) שאמר משה לאהרן, אחי בסיני נאמר לי שאני עתיד לקדש את הבית הזה ובאדם גדול אני מקדשו, והייתי סבור שמא או בי או בך הבית הזה מתקדש, ועכשיו בי בניך גדולים ממני. וממך, עכ"ל, אשר כל העובר יתמה על החפץ במה היו נדב ואביהוא גדולים ממשה ואהרן. אלא שגדולתם ומעלתם היתה בענין האהבה, שהיו אוהבים את ה' אהבה נמרצה בלי תכלית ובלי גבול, מה שאין כן אהבת משה ואהרן את ה', שהיתה מוגבלת [ומשועבדת לרצון ה'].

אכן גם אהבת ה' טהורה כזו מסוגלת להעביר את האדם על דעת קונו [ועיי' בדברינו פרשת קרח יז,ו], אם אינו מעביר מלבו את "אותו יצר הרע". והיינו שכפי שתתגדל האהבה אצל האדם ורצונו ליכנס לפניו משורת הדין, כן לעומתו יתגדל החיוב להמלך ברבו ובעל עצתו לשמוע אם דבר זה הוא רצונו יתי' אליבא דאמת, וכדברי חז"ל (תו"כ שם) מה ת"ל "בני אהרן" שלא חלקו כבוד לאהרן (ופי' הראב"ד ליטול ממנו עצה), "נדב ואביהוא" לא נטלו עצה ממשה, "איש מחתתו" איש מעצמו יצאו ולא נטלו עצה זה מזה, ע"כ. ומכיון שלא נתייראו ולא חששו ליטול עצה לדעת אם זו היא הדרך לאהבתו, נפיק חורבא מיניה.

(טו,ו) ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'.

ובתורת כהנים אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבכם, ואז וירא אליכם כבוד ה'. וצריך לבאר מהו "אותו יצר הרע".

ונראה שהכוונה על אותו יצר הרע של דילוג על פרטי הדינים והציוויים מתוך רוב האהבה, בבחינת "אהבה מקלקלת את השורה" (עי' בראשית רבה פרשה נה,ח), כי אהבה בלי צמצומי היראה עלול ליפק מינה חורבא. משל למה הדבר דומה לאמא האוהבת בנה אהבה עזה, ובהמלא לבה בגודל אהבה חובקת אותו לחיקה בכל כחה עד שחונקת את התינוק, אשר המדה המיוחדת דייקא להאם - האהבה העזה לבנה - נהפכה למשחית מחמת שלא שמה רסן להרגשותיה, ושלילות הצמצום גרמה להריגת האהוב. כעין זה נמצא בענינים רוחניים, שאהבה בלי יראה תוכל לעבור על גדותיה עד כדי שיבא האדם לידי מיתה.

ובענין זה היה החטא של נדב ואביהוא, שמרוב אהבה נכנסו להקריב קטורת לפני ה' "אשר לא צוה אותם" (י,א), וכמאמרם ז"ל בתו"כ [מכילתא דמילואים על פסוק (י,א) "ויקחו בני אהרן"] אף הם בשמחתם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה, ע"כ. וכל הטעמים שכתבו חז"ל (עי' ויק"ר פרשה יב ועירובין סג.) על מיתתם [שתווי יין היו, מורים הלכה בפני רבם היו, ועוד] אינם אלא בטויים לרעיון זה של פרצת הגדרים מחמת רוב האהבה והרצון להתקרב

ולאידך גיסא מצינו שפנחס נמלך במשה קודם שעשה מעשה (כדברי רב סנהדרין פב.), ועליו אמר קונו (במדבר כה,יא) "השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי", שהקנאות הרצויה היא סעיף של אהבה רבה הצמודה ליראה המעכבו מלפעול עד שנוטל רשות מרבו [ועיי' ספרי פרשת ברכה פסקא שמת].

ומאיש נאמן שמעתי שבעל נפש החיים נמלך אצל רבו הגר"א קודם פתיחת ישיבת וואלאזין ליטול רשותו על רעיונו ליסד בית מדרש בצורת הישיבות של דורות הראשונים, והגר"א לא חזק אותו בתקיפות, ויצא בפחי נפש. לאחר זמן מסוים בהפגשם שנית שאלו הגר"א לתלמידו אם כבר פתח את הישיבה, ותמה עיי' ואמר הרי רבינו לא קבל את הרעיון בסבר פנים יפות ולכן לא פתחתי אותו. ענה לו הגר"א, כשבאת לכתחילה בהתלהבות כה גדולה הסתפקתי מהיכן יצא האש, אבל עכשיו שאני רואה שהנך תלוי בדעת רבך יודע אני בביריות שממקור קדוש יצא, ואני מברך אותך שתצליח.

ולאור זה יובן מה שתקנו לומר בנוסח התפלה "לפניו נעבוד ביראה ופחד" בליל ש"ק דוקא, כי מכיון שיש שפע אהבה ועונג בשבת, ולכן נקראים בני ישראל ביום השבת "עם מדושני עונג", על כן צריכים בקשה מיוחדת שנוכה ליראה ופחד, שלעומת גודל האהבה זקוקים אנו לגודל היראה להגבילו ולצמצמו.

נמצינו למדים, שיצר הטוב שאינו משועבד לצווי ה' יכול להתהפך ל"יצר הרע". ולזה אמר משה לישראל "אותו יצר הרע העבירו מלבכם" ותעשו כל הקירובים וההגשות אך ורק על פיה של ההלכה ודקדוקיה, ואז "וירא אליכם כבוד ה'".

וענין זה יהל אור לפרש נוסח התפלה "וכוף את יצרנו להשתעבד לך", שלכאורה קשה הרי כבר התפללנו "ואל תשלט בנו יצר הרע וכו' ודבקנו ביצר הטוב", וא"כ מה הכוונה בתפלת כפיית היצר. אלא ודאי הכוונה על היצר הטוב שצריך להשתעבד להקב"ה, שביאור ענין "יצר" הוא כח היצירה שנטבע בהאדם, והוא התכונה הדוחפת את האדם בלי סיפוק, וה"יצר" הלז דוחף בין בגשמיות כדכתיב (קהלת ה,ט) "אוהב כסף לא ישבע כסף" כפשוטו, ובין ברוחניות כמו שדרשו חז"ל (מכות י.). אוהב מצוות לא ישבע מצוות. ולפי"ז גם היצר הטוב צריך כפייה שלא יביאנו גודל אהבתו לעבור על רצון ה' וכנ"ל.

ועל דבר זה קלל יעקב אפס של שמעון ולוי (ויחי מט,ז), שבמעשה שכם אף שכוונתם היתה רצויה למחות על החילול ה' הנורא שכזונה עשו אחותם דינה, מ"מ היה להם ליטול עצה ממורה דרכם יעקב אביהם לדעת אם זהו באמת רצון ה', שמשום כבוד ה' לא הותרה הרצועה. ועל זה אמר להם יעקב (ויחי מט,ה"ז) "שמעון ולוי אחים" כשהיו "אחים" - אחי דינה, בהנקמם בזיונה, אז "כלי חמס מכרותיהם" וברש"י אומנות זו חמס הוא בידיהם, עכ"ל, שאהבה בלי מעצור גורם שכל אחד ואחד יעשה כפי רגשי לבבו, ואין זו דרך ישראל ודרך התורה.